

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ»
(для бакалаврів)

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри управління персоналом та економіки праці *Калиною А.В.*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці (протокол №4 від «14» листопада 2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту менеджменту та бізнесу ім. Б. Хмельницького (протокол №11 від 21.11.2016 р.)

Калина А.В. Навчальна програма дисципліни «Теорія і практика аналізу економічних процесів» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. – 27 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Теорія і практика аналізу економічних процесів», питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом
(МАУП),

2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Економічні процеси (фази) – розвиток процесів безпосереднього виробництва, розподілу, обміну і споживання та дія зумовлених цими процесами виробництва спільних законів і властивих їм суперечностей. У домарксовій політекономії економічні процеси вважалися незалежними, відокремленими один від одного. Так, Дж. Мілль зазначав, що закони виробництва політекономія виявляє, відштовхуючись від законів і умов природи, як «вторинні», або похідні, закони, що управляють виробництвом багатства: «розподіл багатства залежить від законів і звичаїв суспільства», обмін не пов'язаний ні з виробництвом, ні з розподілом, «закони заробітної плати не залежать від наявності чи відсутності обміну або грошей».

Економічні процеси представляють собою складне переплетіння самих різних за змістом і мірою впливу факторів: соціально-економічних, біологічних, географічних, фізіологічних, психологічних, соціально-політичних й інших, та їх взаємодію. Знання цих факторів дозволяє здійснювати планування, свідомо, цілеспрямовано та обґрунтовано коригувати економічні процеси з метою досягнення або забезпечення бажаних виробничих результатів.

Предмет дисципліни: складові теоретичного та практичного аналізу економічних процесів, які супроводжують розвиток суб'єктів ринкової економіки.

Метою навчальної дисципліни є накопичення знань студентами з питань розуміння економічних процесів, які супроводжують повсякчасну виробничу діяльність. А також здобуття студентами цілісних і системних знань з теорії та методології економічного аналізу, методики й організації аналізу основних аспектів економічних процесів, окремих економічних явищ і процесів, а також набуття практичних навичок щодо використання здобутих знань на практиці.

Ґрунтуючись на матеріалах інших економічних наук і, значною мірою, узагальнюючи опановані раніше, вивчення дисципліни «Теорія і практика аналізу економічних процесів» дасть змогу студентам сформулювати аналітичне мислення, розвинути уміння і навички технології дослідження діяльності підприємств, окремих її аспектів, явищ і процесів, а також використання

аналітичних інструментаріїв для об'єктивного оцінювання різних економічних ситуацій, вироблення і обґрунтування оптимальних управлінських рішень, у тому числі для розв'язання комплексних економічних проблем на підприємстві, в галузі тощо.

Після вивчення дисципліни студент повинен **знати:**

- сутність, структуру та особливості формування економічних процесів;
- класифікацію економічних процесів;
- типи та види економічних процесів;
- закони та закономірності функціонування і розвитку економічних процесів;
- рівні економічних процесів;
- основні теоретичні положення та ключові концепції формування та функціонування економічних процесів, сучасні напрями їх розвитку;
- основні проблеми економічної теорії, їх взаємозв'язок з економічними процесами, що відбуваються в суспільстві;
- принципи та закони функціонування ринкової економіки на мікро-, макро- та мегарівнях;
- основні засади культури економічного мислення, системного підходу до вирішення економічних проблем, пов'язаних з різноманітними економічними процесами;
- причини та межі державного регулювання економіки на різних рівнях розвитку економічних процесів.

Після вивченні навчальної дисципліни студенти повинні **уміти:**

- володіти категоріальним апаратом економічної теорії, основними моделями та методами аналізу економічних явищ та процесів, методикою обчислення основних економічних показників;
- аналізувати складові економічних процесів;
- застосовувати стандартні теоретичні моделі та методи економічної теорії в своїй майбутній професійній діяльності та повсякденному житті;

- виявляти проблеми економічного характеру в процесі аналізу конкретних ситуацій на макрорівні, пропонувати способи їх вирішення та оцінювати очікувані результати;
- оцінювати ефективність економічних процесів;
- виконувати систематичну роботу з науковою, навчальною та довідковою літературою, інтернет-джерелами з економічної проблематики;
- самостійно збирати, систематизувати та науково інтерпретувати економічну інформацію, економічно грамотно аргументувати свою позицію, у письмовій та усній формі презентувати результати своїх досліджень, брати участь у дискусіях та відстоювати власні погляди;
- застосовувати методи економічних досліджень для аналізу ефективності функціонування різних економічних процесів.

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни зумовлені фундаментальним значенням для процесу функціонування економічної системи та її формуванням у студентів певних компетенцій в цьому питанні. Вивчення дисципліни базується на вивченні ряду таких суспільних наук як макроекономіка, державне регулювання економіки, теорія систем, системний аналіз, економічний аналіз, основи функціонування та ефективності економічних систем.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни «Теорія і практика аналізу економічних процесів»

№ п/п	Назва змістового модуля і теми
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. <i>Загальні засади теорії та аналізу економічних процесів</i>	
1.	Економічні процеси: складові їх аналізу
2.	Методологічні основи аналізу економічних процесів
3.	Методи економічного аналізу економічних процесів
4.	Інформаційне забезпечення та організація функціонування економічних процесів
5.	Види економічного аналізу економічних процесів
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. <i>Загальні основи аналізу економічних процесів</i>	
6.	Операційний аналіз економічних процесів
7.	Методичні підходи до фінансового аналізу економічних процесів
8.	Економічні аспекти проведення окремих видів економічного аналізу економічних процесів
9.	Методика виявлення і обґрунтування резервів економічних процесів
Разом годин: 120	

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ»

Змістовий модуль 1. Загальні засади теорії та аналізу економічних процесів.

Тема 1. Економічні процеси: сутність та складові їх аналізу

Аналіз як спосіб людського мислення та важлива складова теорії пізнання. Аналіз як загальнонауковий метод пізнання об'єктивної дійсності. Економічний аналіз як галузь науки. Зміст та основні риси економічного аналізу.

Місце та роль економічного аналізу в системі управління підприємством. Значення економічного аналізу. Мета та основні завдання економічного аналізу. Функції економічного аналізу.

Об'єкт і предмет економічної системи та її аналізу. Основні категорії економічного аналізу і їх зв'язок з економічними системами.

Економічний аналіз і теорія управління (прийняття управлінських рішень) та планування.

Основні етапи розвитку економічних процесів. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економічних процесів в Україні та світі. Основні напрями удосконалення економічного аналізу економічних процесів.

Література [2-4; 8-12; 14-18; 21-24; 26-31;
34-37; 40-47; 49; 50; 53; 62-64]

Тема 2. Методологічні основи аналізу економічних процесів

Поняття методології аналізу економічних процесів. Методологічні основи економічного аналізу.

Основні методологічні підходи до економічного аналізу економічних процесів.

Сутність і значення системного підходу та системного аналізу. Основні категорії системного підходу. Основні завдання системного аналізу. Основні елементи системного аналізу.

Основні концепції економічного аналізу.

Метод економічного аналізу, його сутність та особливості. Поняття методики економічного аналізу. Загальна та спеціальна методика. Основні складові загальної методики економічного аналізу.

Класифікація методів економічного аналізу. Загальнонаукові методи економічного аналізу. Спеціальні методи економічного аналізу економічних процесів.

Основні принципи економічного аналізу економічних процесів.

Література [2-4; 8-12; 14-18; 21-24; 26-31;
34-37; 40-47; 49; 50; 53; 62-64]

Тема 3. Методи економічного аналізу економічних процесів

Методи первинної обробки даних в економічному аналізі. Порівняння в економічному аналізі. Види порівнянь та особливості їх застосування. Види порівняльного аналізу. Умови та способи забезпечення порівняльності показників. Абсолютні, відносні та середні величини в економічному аналізі. Індексний метод та його використання в економічному аналізі. Динамічні ряди в економічному аналізі, їх види, призначення, принципи побудови та методи аналізу. Групування інформації в економічному аналізі. Балансовий і сальдовий методи в економічному аналізі. Спосіб деталізації в економічному аналізі, його призначення, особливості застосування та способи. Графічний і табличний методи в економічному аналізі.

Методи факторного аналізу в економічному аналізі, сутність, значення, основні категорії. Завдання та види факторного аналізу.

Детермінований факторний аналіз. Сутність, умови застосування та значення детермінованого факторного аналізу. Моделі детермінованого факторного аналізу. Моделювання детермінованих факторних систем. Методи детермінованого факторного аналізу. Методи ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць. Індексний метод, метод пропорційного поділу, інтегральний метод, методи часткової участі, логарифмування.

Стохастичний факторний аналіз. Сутність, умови застосування та значення стохастичного факторного аналізу. Методи стохастичного факторного аналізу, їх поняття, сфера та умови застосування. Моделювання стохастичних

факторних систем. Поняття кореляційного зв'язку. Однофакторний і багатфакторний кореляційно-регресійний аналіз. Основні етапи кореляційно-регресійного аналізу.

Поняття, загальна характеристика та види економіко-математичних методів. Математичне програмування в економічному аналізі економічних процесів. Загальна постановка задачі математичного програмування. Характеристика ситуацій, які передбачають використання математичного програмування. Види математичного програмування (лінійне, динамічне, дискретне), їх сутність та загальна постановка задачі. Методи багатовимірної комплексної оцінки в економічному аналізі економічних процесів. Сутність та особливості застосування в економічному аналізі кластерного та статистичного факторного аналізу. Теорія масового обслуговування в економічному аналізі економічних процесів. Її сутність та призначення. Одноканальні моделі системи масового обслуговування з відмовами, з очікуванням, з очікуванням без обмеження на місткість блоку очікування. Багатоканальні моделі системи масового обслуговування з відмовами та з очікуванням. Теорія управління запасами в економічному аналізі економічних систем, її сутність і призначення. Інформаційна база управління запасами. Основні етапи формування політики управління запасами на підприємстві. Класифікація моделей управління запасами. Система постачання. Модель оптимальної партії замовлень. Модель ABC. Модель «філософія своєчасності». Нормування як метод оптимізації матеріальних запасів. Моделі планування матеріальних потреб (запасів). Системи контролю матеріальних запасів. Сутність, значення та особливості застосування в економічному аналізі окремих економіко-математичних методів: матричних методів, програмно-цільових методів, теорії ігор, теорії рішень, теорії розкладів, методів мережного і календарного моделювання, імітаційного моделювання.

Евристичні та експертні методи в економічному аналізі, їх загальна характеристика та типи аналітичних завдань, що передбачають застосування евристичних та експертних методів. Види евристичних та експертних методів, їх сутність і призначення.

Література [2-4; 8-12; 14-18; 21-24; 26-31;
34-37; 40-47; 49; 50; 53; 62-64]

Тема 4. Інформаційне забезпечення та організація функціонування економічних процесів

Сутність та особливості інформаційного забезпечення економічного аналізу економічних процесів. Поняття інформації, економічної інформації та системи економічної інформації. Класифікація економічної інформації. Джерела інформації для економічного аналізу економічних процесів. Вимоги, яким повинна відповідати система економічної інформації. Підготовка інформаційної бази до здійснення економічного аналізу. Перевірка інформації на достовірність та об'єктивність. Забезпечення порівняльності інформації. Прийоми перевірки інформаційної бази аналізу економічних процесів.

Поняття, принципи та правила організації економічного аналізу. Технологія аналітичного процесу. Основні стани економічного аналізу. Підготовка та планування аналітичної роботи. Аналітичний етап. Підсумковий етап. Документальне оформлення результатів економічного аналізу. Документи, які складають за результатами аналізу економічних процесів. Формування управлінських рішень за результатами економічного аналізу і контроль їх виконання.

Організаційні форми і виконавці економічного аналізу. Розподіл обов'язків між керуючими відділами і тематикою аналізу. Регламентация відповідальності за здійснення періодичних і цільових аналізів економічних систем.

Передумови і сутність автоматизації економічного аналізу економічних процесів. Інформаційні системи і технології при здійсненні економічного аналізу. Програмне забезпечення економічного аналізу. Використання інструментів Microsoft Office та прикладних статистичних пакетів в економічному аналізі. Розробка та організація спеціальних програм комп'ютерного аналізу економічних процесів.

Література [2-4; 8-12; 14-18; 21-24; 26-31;
34-37; 40-47; 49; 50; 53; 62-64]

Тема 5. Види економічного аналізу економічних процесів

Передумови, принципи та ознаки класифікації видів економічного аналізу.

Сутність, завдання та особливості організації внутрішнього і зовнішнього аналізу; оперативного, ретроспективного та перспективного аналізу; галузевого і міжгалузевого аналізу; макроекономічного, регіонального та мікроекономічного аналізу; внутрішньогосподарського та міжгосподарського аналізу; фінансового, техніко-економічного (операційного), соціально-економічного, економіко-екологічного, маркетингового, інвестиційного та інноваційного аналізу, економіко-статистичного; кількісного та якісного, експрес-аналізу, фундаментального, діагностичного, маржинального та функціонально-вартісного аналізу; економіко-математичного, ситуаційного і сценарного аналізу; суцільного та вибіркового аналізу; комплексного, локального і тематичного економічного аналізу.

Література [2; 4; 9-11; 14; 17; 23; 28; 30; 34;
37; 43; 44; 53]

Змістовий модуль 2. Загальні основи аналізу економічних процесів

Тема 6. Операційний аналіз економічних процесів

Значення, завдання, основні етапи, об'єкти та інформаційне забезпечення аналізу виробництва і реалізації продукції. Аналіз обсягів виробництва і реалізації продукції. Аналіз асортименту та структури продукції. Аналіз якості продукції. Аналіз ритмічності виробництва. Аналіз виконання договірних зобов'язань. Аналіз факторів та резервів збільшення виробництва і реалізації продукції.

Значення, завдання, основні етапи, об'єкти та інформаційне забезпечення аналізу витрат підприємства та собівартості продукції. Визначення суми постійних і змінних витрат. Аналіз загальної суми витрат підприємства. Аналіз собівартості окремих видів продукції. Аналіз витрат за елементами. Аналіз витрат за статтями калькуляції. Аналіз прямих і непрямих витрат. Аналіз витрат

за центрами відповідальності. Визначення резервів зниження витрат підприємства.

Література [3; 7; 9; 11; 12; 15; 17; 22; 23; 25-33; 35; 36; 38; 41; 42; 46; 47; 49; 52; 57; 58; 60-64]

Тема 7. Методичні підходи фінансового аналізу економічних процесів

Поняття фінансових результатів діяльності підприємства. Порядок формування фінансових результатів діяльності підприємства. Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Аналіз рівня, структури та динаміки фінансового результату. Аналіз якості фінансового результату. Аналіз фінансових результатів від різних видів діяльності.

Аналіз формування та використання чистого прибутку.

Поняття та значення рентабельності. Аналіз рентабельності підприємства. Аналіз рентабельності продукції. Аналіз рентабельності виробничих фондів. Аналіз рентабельності капіталу.

Виявлення резервів збільшення прибутку та рентабельності.

Сутність і значення майнового стану підприємства. Значення, завдання, основні етапи, об'єкти та інформаційне забезпечення аналізу майнового стану підприємства. Аналіз загального стану майна та джерел його утворення, методика побудови аналітичного балансу й основні його показники. Аналіз складу, структури та динаміки активів та пасивів підприємства. Комплексна оцінка майнового стану підприємства.

Сутність і значення ліквідності і платоспроможності підприємства. Значення, завдання й інформаційне забезпечення аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. Поняття ліквідності балансу. Побудова та аналіз балансу ліквідності. Комплексна оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства на основі системи показників.

Сутність і значення фінансової стійкості підприємства. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємства. Типи фінансової стійкості та загальні принципи їх оцінки. Оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі аналізу

співвідношення власного та залученого капіталу. Аналіз фінансової рівноваги між активами та пасивами. Оцінювання фінансової стійкості підприємства, що ґрунтується на співвідношенні фінансових і нефінансових активів. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства на основі системи показників.

Сутність, види та значення грошових потоків, інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків. Вертикальний і горизонтальний аналіз грошових потоків. Аналіз руху коштів прямим та непрямим способами. Аналіз інтенсивності та ефективності грошових потоків. Визначення оптимального залишку коштів.

Сутність і значення ділової активності. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу ділової активності. Аналіз оборотності активів підприємства, дебіторської і кредиторської заборгованості, сукупного та власного капіталу. Аналіз операційного і фінансового циклів. Комплексна оцінка ділової активності на основі системи показників.

Література [3; 7; 9; 11; 12; 15; 17; 22; 23; 25-33; 35; 36; 38; 41; 42; 46; 47; 49; 52; 57; 58; 60-64]

Тема 8. *Економічні аспекти проведення окремих видів економічного аналізу економічних процесів*

Поняття і значення маржинального аналізу. Основні етапи маржинального аналізу. Основні умови застосування маржинального аналізу. Аналіз маржинального прибутку.

Методика маржинального аналізу прибутку. Методика маржинального аналізу рентабельності. Граничний аналіз і оптимізація прибутку. Визначення беззбиткового обсягу продажів і зони безпеки підприємства. Аналіз факторів зміни беззбиткового обсягу продажів і зони безпеки підприємства. Визначення критичної суми постійних витрат, змінних на одиницю продукції і критичного рівня ціни реалізації.

Обґрунтування рішення про збільшення виробничої потужності. Ефект кривої досвіду. Аналітична оцінка рішення про прийняття додаткового замовлення за ціною, нижчою від критичного рівня. Вибір варіанта машин і обладнання. Обґрунтування рішення: виробляти чи купувати. Обґрунтування

варіанта технології виробництва. Вибір рішення з урахуванням обмежень на ресурси. Обґрунтування ефекту толінгу (виробництва продукції з давальницької сировини).

Сутність функціонального підходу до економічного об'єкта. Види функцій об'єкта. Сутність і завдання функціонально-вартісного аналізу. Основні принципи функціонально-вартісного аналізу. Основні етапи функціонально-вартісного аналізу, їх зміст та завдання. Функціонально-вартісний аналіз у вирішенні організаційно-виробничих завдань. Досвід і перспективи функціонально-вартісного аналізу.

Концепція стратегічного управління діяльністю підприємства. Види стратегій. Сутність і значення стратегічного аналізу. Основні функції та завдання стратегічного аналізу.

Методи стратегічного аналізу. Особливості застосування SWOT-аналізу. Портфельний аналіз у стратегічному управлінні, його сутність, значення та основні етапи. Методика портфельного аналізу (матриця Булонської консультативної групи «зростання – частка ринку» (модель BCG), матриця «привабливість – конкурентоспроможність» (модель GE/McKinsey), матриця «спрямованої політики» (модель «Shell» – DRM), матриця Ансоффа і тривимірна схема Абея, комплексний аналіз PIMS).

Стратегічний аналіз зовнішнього середовища підприємства (конкурентних сил і безпосереднього оточення підприємства, поведінки конкурентів). Система стратегічного аналізу бізнесу (збалансована система показників, система показників відповідальності, модель ділової переваги і піраміда результативності).

Поняття та основні категорії маркетингової діяльності. Значення та завдання маркетингового аналізу. Аналіз попиту на продукцію і формування портфеля замовлень. Оцінка ризику нереалізованої продукції. Аналіз ринку збуту продукції. Аналіз кон'юнктури ринку. Аналіз цінової політики. Аналіз системи розповсюдження продукції. Аналіз конкурентоспроможності продукції. Аналіз життєвого циклу товару.

Сутність і значення інвестиційної діяльності. Види інвестицій і їх значення. Значення, завдання, основні етапи, об'єкти та інформаційне забезпечення аналізу інвестиційної діяльності. Аналіз обсягів і структури інвестицій. Аналіз ефективності реальних інвестицій.

Література [2; 10; 11; 30-33; 34; 43;
50; 54; 63]

Тема 9. Методика виявлення і обґрунтування резервів економічних процесів

Сутність, природа та джерела виникнення резервів економічних процесів. Види резервів підвищення ефективності діяльності підприємства, їх характеристика. Принципи організації, пошуку та оцінки резервів. Методи виявлення та визначення величини резервів. Розрахунок та обґрунтування розмірів резервів економічних процесів.

Література [4, 9-11, 14, 23, 30, 31, 33, 36]

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання курсу «Економічне управління підприємством» передбачає використання лекцій та практичних занять. Лекції мають за мету консультативно-оглядове означення проблеми та можливих напрямів її вирішення. Практичні заняття призначені для детального розгляду окремих теоретичних положень, навчальної дисципліни, формування умінь та навичок їх практичного використання шляхом виконання практичних завдань, кейсів, вправ. У рамках курсу передбачено вирішення задач щодо формування бюджетів підприємства, обґрунтування оптимального інвестиційного портфеля, визначення ефективності управління чистим оборотним капіталом на основі даних, наданих викладачем та фінансової звітності підприємства, захист індивідуальних завдань тощо.

Мета практичних занять – закріпити знання, одержані при вивченні дисципліни, з'ясувати питання, які виникли при самостійній підготовці, навчити

самостійно працювати з навчальною і спеціальною літературою, розвивати творчу ініціативу у процесі виступів і доповнень.

Оскільки дисципліною передбачено не лише засвоєння певного обсягу знань, а й вироблення необхідних практичних вмінь і навичок, для самостійного опрацювання інформаційних ресурсів відводиться близько 44% навчального часу студента. Самостійна робота передбачає виконання передусім реконструктивно-варіативних, частково-пошукових та навчально-дослідних завдань, а саме: вивчення окремих змістових питань; реферування першоджерел; аналіз, синтез, порівняння, узагальнення явищ, фактів, закономірностей щодо отримання знань з науково-практичних основ економічного управління підприємством, викладених у друкованих джерелах інформації (періодичних виданнях, інтернет-порталах, офіційних інтернет-сторінках асоціацій, організацій та підприємств), з метою підготовки відповідей на поставлені попередньо запитання; складання таблиць, графіків ілюстрацій; підготовка до виступу на практичному занятті; підготовка до обговорення ситуаційних завдань тощо.

Підготовка реферату є одним із елементів вивчення дисципліни «Економічне управління підприємством». Обрана тема реферату повинна бути докладно вивчена з декількох джерел, потім потрібно логічно і лаконічно побудувати відповідь на основне питання теми, навести власні приклади до ситуацій, пов'язані із темою, виділити дискусійні або невирішені аспекти. Необхідно використати в рефераті інформацію, яка могла б зацікавити аудиторію.

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється під час поточного і підсумкового контролю вмінь та навичок студентів і враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські і практичні заняття, а також самостійну роботу і виконання індивідуальних завдань.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись кількома методами:

1. Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять.
2. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
3. Виконання завдань самостійної роботи.
4. Проведення проміжних тестів.
5. Проведення поточно-модульного контролю.
6. Проведення підсумкового письмового іспиту.

Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за 10-бальною шкалою за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою;
- 4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, при виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання;
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Найвищий бал ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента, або його відповіді усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретного завдання.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни (семестровий контроль) або відокремлених за робочим навчальним планом модулів.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми поточного контролю:

- опитування студентів;
- експрес-контроль (тестування в аудиторії під час практичного заняття, письмові відповіді на короткі питання);
- перевірка та обговорення виконання практичних завдань;
- контроль засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання.

При оцінюванні індивідуальних завдань увага приділяється також якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка на розсуд викладача буде знижена.

Оцінювання знань студента під час виконання самостійної роботи проводиться за 10-бальною шкалою. Оцінюються результати самостійної роботи студентів щодо освоєння програмного матеріалу. Це дає можливість викладачеві впливати на хід самостійної роботи студентів й визначити необхідність і напрями вдосконалення навчального процесу.

Проміжний тестовий контроль проводиться три рази за семестр (два рази у рамках вивчення змістового модуля). Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями. Метою вирішення тестових завдань з навчальної дисципліни є перевірка засвоєння студентами теорії важливіших економічних категорій (ринок праці, трудові ресурси, продуктивність праці, організація і оплата праці та ін.). Також у цьому складному інтелектуальному пошуку студенти вчаться логічно мислити, порівнювати, аналізувати, узагальнювати, робити висновки. Тестові завдання, що виносяться на проміжний тестовий контроль, можуть бути наступних видів:

1. Альтернативні тестові завдання, що передбачають наявність двох варіантів відповіді типу «так – ні», «правильно-неправильно».
2. Тестові завдання з простим множинним вибором, відповідь яких будується за принципом класифікації.

3. Тестові завдання з множинним вибором, побудова відповіді яких використовує принцип класифікації.
4. Тестові завдання на відновлення відповідності частин.
5. Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку).
6. Тестові завдання з множинними відповідями «правильно-неправильно».
7. Тестові завдання на визначення причинної залежності.
8. Тестові завдання на відтворення правильної послідовності (комбінації).
9. Тестові завдання відкритого типу.

Проведення проміжного тестового контролю може бути доповнене перевіркою вміння студентів розв'язувати задачі та практичні ситуації з навчальної дисципліни.

Проведення поточно-модульного контролю здійснюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студентів під час семінарських та практичних занять, виконання індивідуального завдання та проміжного тестового контролю згідно з графіком навчального процесу. Лекційний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами.

Для підведення підсумків роботи студентів із змістового модуля виставляється підсумкова оцінка з поточно-модульного контролю, яка враховує оцінки за практичний модульний контроль і лекційний модульний контроль.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен, який складають студенти в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом у відповідності до встановленої шкали оцінювання.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
--	-------------	-------------------------------

90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	
67-74	D	Задовільно
60-66	E	
1-59	Fx	Незадовільно

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Технологія аналітичного процесу. Основні етапи економічного аналізу.
2. Організаційні форми і виконавці аналізу.
3. Автоматизація економічного аналізу.
4. Види економічного аналізу.
5. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції.
6. Аналіз асортименту та структури продукції.
7. Аналіз якості продукції.
8. Аналіз ритмічності виробництва.
9. Аналіз виконання договірних зобов'язань.
10. Аналіз факторів і резервів збільшення виробництва і реалізації продукції.
11. Аналіз складу та структури персоналу.
12. Аналіз руху персоналу.
13. Аналіз використання робочого часу.
14. Аналіз продуктивності праці та трудомісткості продукції.
15. Аналіз мотиваційних систем і витрат на оплату праці.
16. Аналіз складу та структури основних засобів.
17. Аналіз руху основних засобів.
18. Аналіз технічного стану основних засобів.
19. Аналіз використання обладнання та виробничої потужності.
20. Аналіз лізингових операцій та їх ефективності.
21. Виявлення резервів збільшення фондівіддачі та рентабельності основних засобів.

22. Виявлення резервів збільшення продукції за рахунок підвищення інтенсивності та ефективності використання основних засобів.
23. Аналіз обсягів і структури нематеріальних активів.
24. Аналіз руху нематеріальних активів.
25. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.
26. Аналіз забезпеченості матеріальними ресурсами.
27. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.
28. Аналіз матеріаломісткості продукції.
29. Визначення суми постійних і змінних витрат.
30. Аналіз загальної суми витрат підприємства.
31. Аналіз собівартості окремих видів продукції.
32. Аналіз витрат за елементами.
33. Аналіз витрат за статтями калькуляції.
34. Аналіз прямих і непрямих витрат.
35. Аналіз витрат за центрами відповідальності.
36. Визначення резервів зниження витрат підприємства.
37. Аналіз рівня, структури та динаміки фінансового результату.
38. Аналіз якості фінансового результату.
39. Аналіз фінансових результатів від різних видів діяльності.
40. Аналіз формування та використання чистого прибутку.
41. Аналіз рентабельності підприємства.
42. Аналіз рентабельності продукції.
43. Аналіз рентабельності виробничих фондів.
44. Аналіз рентабельності капіталу.
45. Виявлення резервів збільшення прибутку та рентабельності.
46. Аналіз загального стану майна та джерел його утворення, методика побудови аналітичного балансу та його основні показники.
47. Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства.
48. Аналіз складу, структури та динаміки пасивів підприємства.
49. Комплексна оцінка майнового стану підприємства.

50. Комплексна оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства на основі системи показників.
51. Комплексна оцінка фінансової стійкості на основі системи показників.
52. Аналіз руху коштів.
53. Аналіз оборотності активів підприємства, дебіторської і кредиторської заборгованості, сукупного та власного капіталу.
54. Комплексна оцінка ділової активності на основі системи показників.
55. Основні показники ринкової активності.
56. Система показників кредитоспроможності підприємства.
57. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.
58. Оцінка операційного (виробничого) левериджу.
59. Оцінка фінансового левериджу. Ефект фінансового левериджу та його оцінка.
60. Комплексна діагностика стану економічних процесів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: Навч. посіб. / Шилов В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б. та ін. – К.: Кондор, 2007. – 240 с.
2. Баканов М.И., Мельник М.В., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа / Под ред. М.И. Баканова. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 536 с.
3. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності: Навч. посіб. – К.: КНТЕУ, 2005. – 396 с.
4. Бутко А.Д. Теорія економічного аналізу: Підручник. – К.: КНТЕУ, 2005. – 411 с.
5. Вічевич А.М., Максимець О.В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. – Л.: Афіша, 2004. – 140 с.

6. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004; 2007. – 180 с.
7. Гинзбург А.И. Прикладной экономический анализ. – СПб.: Питер, 2005. – 320 с.
8. Деєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2007. – 328 с.
9. Доля В.Т. Экономический анализ: Учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. – К.: Кондор, 2007. – 224 с.
10. Житна І.П., Тацій І.В., Житний Є.П. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2004. – 336 с.
11. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Ред. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
12. Економічний аналіз: Навч. посіб. / За ред. М.Г. Чумаченка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
13. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посіб. / Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С. та ін. – К.: ЦНЛ, 2005. – 400 с.
14. Івахненко В.М. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 232 с.
15. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
16. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія та практика: Підручник / Ред. А.Г. Загородній. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Л.: Магнолія, 2006, 2007. – 440 с.
17. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – Х.: Фактор, 2009. – 784 с.
18. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЦНЛ, 2005. – 472 с.

19. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник / За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП Рута, 2007. – 704 с.
20. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.
21. Пономаренко О.І., Перестюк М.О., Бурим В.М. Сучасний економічний аналіз: Навч. посіб. у 2 ч.: Ч. 1: Мікроекономіка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вища шк., 2014. – 262 с.
22. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петраєва З.Ф. Курс економічного аналізу: Підручник / За ред. Т.Ф. Прокопенка. – Х.: Легас, 2004. – 384 с.
23. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І. Методика і методологія економічного аналізу: Навч. посіб. / Прокопенко І.Ф., Ганін В.І. – К.: ЦУЛ, 2008. – 430 с.
24. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В. Комп'ютеризація економічного аналізу (теорія, практика): Навч. посіб. – 3-є видання – К.: ЦНЛ, 2015. – 340 с.
25. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
26. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 345 с.
27. Савицкая Г.В. Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности: Учеб. пособ. – 4-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 384 с.
28. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: Навч. посіб. – 4-те вид., стереотип. – Л.: Новий Світ, 2000, 2006. – 280 с.
29. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. / Бабець Є.К., Горлов М.І., Жуков С.О. та ін. – К.: Професіонал, 2007. – 384 с.
30. Фінансово-економічний аналіз: Підручник – 2-ге вид. // Буряк П.Ю., Римар М.В., Биць М.Т. та ін. – К.: Професіонал, 2012. – 528 с.
31. Флорова Т.О. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. і практ. завдань. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2005. – 253 с.

32. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: Підручник. – К.: ЦНЛ, 2008. – 566 с.
33. Чигринська О.С., Власюк Т.М. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2006. – 232 с.
34. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. – 3-е изд., доп. – М.: ИНФРА-М, 2015. – 366 с.

Додаткова

35. Азаренков Г.Ф., Петряева З.Ф., Хмеленко Г.Г. Економічний аналіз: Навч. посіб.: у 2 ч. – Х.: ХДЕУ, 2013.
36. Азаренков Г.Ф., Петряева З.Ф., Хмеленко Г.Г. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Харківський держ. економічний ун-т. – Х.: ХДЕУ, 2013. – 248 с.
37. Артеменко В.Г. Инновационный анализ: Лекция для студ. экон. спец. – Новосибирск, 2011. – 23 с.
38. Багров В.П., Багрова І.В. Економічний аналіз: Навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2006. – 160 с.
39. Банк В.Р., Банк С.В., Тараскина А.В. Финансовый анализ: Учеб. пособие. – М.: ТК Велби, Проспект, 2007. – 344 с.
40. Басовский Л.Е. Теория экономического анализа: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 222 с.
41. Березин И. Маркетинговый анализ. – М.: Журнал «Управление персоналом», 2004. – 352 с.
42. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2015. – 592 с.
43. Блохина В.Г. Инвестиционный анализ. – Ростов н/Д: Феникс, 2014. – 320 с.
44. Бочаров В.В. Комплексный финансовый анализ. – СПб.: Питер, 2005. – 432 с.

45. Бутинець Ф.Ф., Жиглей І.В., Пархоменко В.М. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності / За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2001. – 544 с.
46. Гинзбург А.И. Прикладной экономический анализ. – СПб.: Питер, 2015. – 320 с.
47. Гинзбург А.И. Экономический анализ. – СПб.: Питер, 2003.
48. Доля В.Т. Экономический анализ: теория и практические методики: Учеб. пособие. – К.: Кондор, 2013. – 208 с.
49. Економічний аналіз: Навч. посіб. /Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І.; Ред. М.Г. Чумаченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 542 с.
50. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес. – 6-те вид. виправ. і доп. – К.: Знання, 2016. – 261 с.
51. Калина А.В., Конева М.И., Яценко В.А. Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): Учебно-метод. пособие. – К.: МАУП, 1998. – 272 с.
52. Ковшун Н.Е. Аналіз та планування проектів: Навч. посіб. / Н.Е. Ковшун. – К.: ПУЛ, 2008. – 344 с.
53. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2005. – 156 с.
54. Крылов Э.И., Власова В.М., Журавкова И.В. Анализ финансовых результатов, рентабельности и себестоимости продукции: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 720 с.
55. Любушин Н.П. Экономический анализ: Учеб. пособие/ Н.П. Любушин. – 3-е изд., доп. и перераб. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. – 423 с.
56. Мельник В.М. Основи економічного аналізу: Короткий теоретико-методологічний курс: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2003. – 128 с.
57. Пересада А.А., Коваленко Ю.М., Онікієнко С.В. Інвестиційний аналіз: Підручник. – 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2013. – 485 с.

58. Поповенко Н.С., Бельтюков Є.А., Акіменко Н.В., Лапін О.В. Техніко-економічний аналіз: Навч. посіб. / Н.С. Поповенко (ред.), Є.А. Бельтюков (ред.). – О.: ОНПУ, 2006. – 135 с.
59. Попович П.Я. Операційний аналіз: проблеми становлення та перспективи розвитку. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 168 с.
60. Прыкин Б.В. Техничко-экономический анализ производства: Учебник для студ. вузов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 476 с.
61. Уолт Кяран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: Пер. з англ. – К.: Все увито; Наукова думка, 2001. – 367 с.
62. Чернов В.А. Инвестиционный анализ: учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. М.И. Баканова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 159 с.
63. Шаповалов В. А. Маркетинговый анализ. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 156 с.
64. Экономический анализ: ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений, финансовое прогнозирование: Учеб. пособие / Под ред. М.И. Баканова, А.Д. Шеремета. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 656 с.